

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۸، شماره پیاپی ۳۲، زمستان ۱۳۹۷

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های سیاست‌گذاری گردشگری مؤثر در توسعه و عمران مجموعه روستایی با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی مورد پژوهی؛ مجموعه روستایی ده بالا شهرستان تفت

علیرضا قربانیان: دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
علیرضا استعلاجی^۱: استاد گروه جغرافیای روستایی، واحد یادگار امام خمینی (ره)، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرری، ایران
شهره تاج: استادیار گروه جغرافیای روستایی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۲۸

صص ۵۰-۳۷

دریافت: ۱۳۹۶/۶/۲۷

چکیده

انتخاب و پیاده‌سازی سیاست‌های گردشگری روستایی به هدف توسعه و عمران، با چالش‌ها و نوسانات متعددی روبرو است زیرا عوامل مختلفی همچون؛ تعاریف پیچیده و متفاوت از گردشگری روستایی، دیدگاه کوتاه‌مدت عاملان درگیر با گردشگری و ناهمگونی سلاقی و باورهای آن‌ها، نیروهای اقتصادی موجود، مدیریت مبهم، عبور مصوبات از بخش‌های متفاوت و ... بر سرا راه این امر وجود دارند. به منظور تعیین شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در روستاها باید به چالش‌ها و موانع موجود را شناسایی و در جهت رفع آن‌ها کوشید در این تحقیق با رویکرد توصیفی - تحلیلی، سعی بر آن است که شاخص‌های سیاست‌گذاری گردشگری مؤثر در توسعه و عمران مجموعه روستایی ده بالا ابتدا شناسایی و سپس با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی، اولویت‌بندی گردد. جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی (مقاله، کتاب، مجله، وبسایت‌های اینترنتی و...) و پیمایشی (پرسشنامه و مشاهده) بوده است. طبق سرشماری ۱۳۹۵ در مجموعه روستایی ده بالا ۱۰۱۲ خانوار موجود می‌باشد که بر اساس روش حداقل نمونه در تحلیل عاملی، ۲۰۰ نمونه جهت پاسخ‌گویی به پرسشنامه انتخاب شد. روایی پرسشنامه توسط روش تحلیل محتوا و نظر خبرگان و متخصصین دخیل در توسعه روستایی تأیید گردید و پایایی آن با روش ضریب تصنیف به مطلوب برآورد گردیده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی با نرم‌افزارهای SPSS و Excel استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌ها در ۵ مرحله اولویت‌بندی قرار دارند که در اولویت‌بندی مرحله اول؛ چهار متغیر وجود دارد که سه متغیر آن از مؤلفه‌های اجتماعی، در اولویت‌بندی مرحله دوم چهار متغیر وجود دارد که سه متغیر آن از مؤلفه‌های اقتصادی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد از سوی دیگر متغیرهای زیست‌محیطی در مرحله‌های سوم، چهارم و پنجم می‌باشند که این بیانگر اهمیت کمتر شاخص‌های سیاست‌گذاری زیست‌محیطی نسبت به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی است.

واژه‌های کلیدی: اولویت‌بندی، سیاست‌گذاری، گردشگری، توسعه و عمران روستایی، تحلیل عاملی، تفت.

^۱. نویسنده مسئول: al_estelaji@yahoo.com ۰۹۱۲۵۱۳۰۲۷۴

مقدمه:

با توجه به اینکه قرن بیستم به پایان رسیده است با رشد پرشتاب صنعت و فناوری در جهان، عقب ماندگی مناطق روستایی بیشتر عیان گردیده است چرا که راهبردها و سیاست‌های اتخاذ شده برای حل مسائل و مشکلات روستاها کارآمد نبوده است (Anderson, 1205: 80). این مسئله باعث شده است که در مهر و موم‌های اخیر بار دیگر توسعه و عمران روستایی مورد توجه نظریه‌پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان قرار گیرد تا با ارائه سیاست‌ها، برنامه‌ها و استراتژی‌های جدید از معضلات و مسائلی که این نواحی را تهدید می‌کند جلوگیری نماید (Zhang, 2012: 71). در این راستا توسعه گردشگری در مناطق روستایی که از پتانسیل‌های طبیعی، زیباشناختی و زیست محیطی مطلوب برخوردار هستند می‌تواند تقویت کننده اقتصاد روستاها و عامل توسعه اجتماعی و فرهنگی و همچنین زیست‌محیطی باشد (Nakhzari, 2017: 65). گردشگری روستایی دربرگیرنده جریانی از سرمایه، انسان، فرهنگ و سرزمین با ظرفیت‌های گردشگری و فراغت و کنش متقابل میان آنهاست که در فضاهای جغرافیایی آثار مختلفی بر جای می‌نهد گردشگری در نواحی روستایی آثار و پیامدهای مختلف و متفاوتی را به همراه دارد که آگاهی از این آثار می‌تواند به برنامه‌ریزان در راستای توسعه پایدار گردشگری کمک مؤثری نماید (Makian and Manafian, 1392: 4). گردشگری روستایی به واسطه پیوندها و تعاملاتی که با محیط‌زیست و جاذبه‌های طبیعی و جوامع محلی برقرار می‌کند، پیامدهای قابل توجهی در ابعاد مثبت و منفی از خود در محیط‌های انسانی و طبیعی بر جای می‌گذارد (Asheri and Khodayari Khosro, 1395: 41). از این رو برای توسعه این فعالیت و جذب گردشگر و توسعه گردشگری باید سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران کارا و با عملکرد بالا منطبق با شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست‌محیطی هر منطقه مد نظر قرار گیرد. امروزه بنا به دلایل مختلف بویژه دخیل بودن عوامل متعدد و مختلف در امر گردشگری، نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دقیق و علمی در این زمینه هست به عبارتی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی به عنوان فرایند همه‌جانبه می‌تواند نقش اساسی در تعیین جهات توسعه این فعالیت‌ها به شمار آید (Nicholich et al., 2012: 10).

یکی از مناطق مستعد گردشگری در استان یزد مجموعه روستاهای ده بالا می‌باشد که شامل ۸ روستای به ثبت رسیده آشنایی، باغستان، توده، جانبرازان، آمحسن، قرق، زیرباغشاه (دکتر بهشتی)، شیخ علیشاه بوده و از نظر تقسیمات سیاسی به عنوان یکی از روستاهای دهستان شیرکوه از توابع بخش مرکزی، شهرستان تفت می‌باشد. این منطقه با دارا بودن جاذبه‌های طبیعی بسیار مانند آب و هوای مناسب به ویژه در فصول گرم سال، طبیعتی سرسبز، جاذبه‌های کوهنوردی و همچنین موقعیت جغرافیایی خاص خود یعنی نزدیکی به شهر تفت و یزد در فصول گرم سال پذیرای گردشگران زیادی است. این مجموعه از لحاظ معیشتی بیشترین سطح اشتغال را در بخش کشاورزی و دامداری دارد (حدود ۶۹ درصد کل اشتغال) لازم به ذکر است بخش صنایع کارگاهی این مجموعه روستایی از قبیل کارگاه گلاب‌گیری و عرقیجات گیاهی در حال حاضر فعال است که باعث اشتغال ۴۵ نفر در وضع موجود شده است. وجود جاذبه‌های گردشگری در این مجموعه روستایی باعث شده که گردشگران داخل استان و حتی خارج از استان این روستاهای را در برنامه بازدید خود قرار دهند، لذا مبدأ و مقصد گردشگران پس از بازدید از مناطق جاذب شهر یزد و شهر تفت این مجموعه روستایی نیز می‌باشد. این مجموعه روستایی به دلیل دارا بودن پتانسیل‌های بالا در زمینه اکوتوریسم اغلب مقصد مردم استان در ایام تعطیل می‌باشد که این حضور مردم قطعاً در اقتصاد بومی روستاها نقش پویا و زنده‌ای دارد و باعث افزایش درآمد و ایجاد فرصت‌های شغلی شده است. از این رو پژوهش به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا با استفاده از تحلیل عاملی است. بنابراین مهم‌ترین سؤالات که در پی پاسخ به آن هستیم به شرح زیر است؟

۱. مهم‌ترین شاخص‌های سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا کدامند؟
۲. طبق مدل تحلیل عاملی کدام یک از ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی سیاست‌گذاری‌ها در مجموعه روستایی ده بالا در اولویت قرار دارند؟
۳. مهم‌ترین سیاست‌ها برای توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا کدامند؟

پیشینه تحقیق:

گازا و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی بانام نقش توسعه و عمران روستایی روستاهای ساحلی گردشگری به مطالعه پرداخته‌اند بررسی‌های به عمل آمده با روش‌های علمی نشان داده است که نقش گردشگری روستایی در توسعه و عمران کشور در دهه‌های اخیر رشد قابل توجهی بوده و اثرات مختلفی بر عناصر تشکیل دهنده کشور داشته است. در همین راستا، روستاهای ساحلی شهرستان محمودآباد در دو دهه اخیر دارای رشد قابل توجهی بوده و اثرات مختلفی بر عناصر تشکیل دهنده سازمان فضایی روستاهای فوق‌الذکر داشته است. در پایان با لحاظ به اهمیت موضوع و نتایج حاصله از مقاله راهکارهای مناسبی جهت برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری در روستاهای ساحلی محمودآباد و محدوده مورد مطالعه ارائه گردیده است. خلیوند و پاشایی (۱۳۹۴) پژوهشی بانام نقش سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در توسعه گردشگری را انجام دادند هدف کلی تحقیق این است که سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها در توسعه گردشگری چه نقشی دارند. روش تحقیق از نوع کتابخانه‌ای و بر اساس مطالعات موجود انجام گرفته و همچنین از شبکه اینترنت استفاده شده است در برنامه‌ریزی توسعه جهانگردی ایران ساختار نظام حکومتی با ایدئولوژی حاکم بر آن نقش مهم و به سزایی دارد و توجه به سیاست‌های کلی دولت در این زمینه راهگشا خواهد بود. سیاست‌گذاری در صنعت جهانگردی ایران برای رسیدن به هدف‌های کلی و عمومی توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور است، از این رو برنامه‌ریزی کلی، بخشی که در سطوح بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت برای این صنعت انجام می‌گیرد، باید با دیگر فعالیت‌های اقتصادی از جمله صنعت، کشاورزی و خدمات هماهنگی لازم را داشته باشد و از ساختار اقتصادی حاکم بر کشور تبعیت کند. عطریان (۱۳۹۴) پژوهشی بانام نقش سیاست‌گذاری گردشگری مبتنی بر فرهنگ ملی را انجام داده است پژوهش حاضر حاکی از این است برای انجام حرکت صحیح توسعه بخش گردشگری لازم است که اعضای میهمان به طرز مناسبی با ارزش‌های پایدار و هنجارهای مناسب آن جامعه تطبیق داده شوند و البته در شرایط مکانی و زمانی مناسب خود بتوانند به طور مناسب نیازهای گردشگری خود را ارضاء نمایند. به عبارتی سیاست‌های گردشگری مبتنی بر شرایط فرهنگی حاکم بر جامعه منجر به توسعه ملی خواهند گردید. مزروعی و گالشی (۱۳۹۴) پژوهشی بانام بررسی ظرفیت‌های گردشگری شهر گرگان باتاکید بر سیاست‌های گردشگری را انجام دادند این پژوهش از نوع کاربردی بوده و با ابزار پرسشنامه به تهیه فرصتی از نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها، و تهدیدات‌ها گردشگری گرگان پرداخته که از تأیید خبرگان گردشگری مورد سنجش ۳۰ نفر از کارشناسان امر گردشگری گرگان از روش دلفی قرار گرفته است با استفاده از تکنیک SWOT به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد. نتایج نشان داد امتیاز نهایی ۲۶۵ کسب شده عوامل داخلی (نقاط قوت بالاتر از ضعف) و امتیاز نهایی کسب شده ۲۳۸ عوامل خارجی (تهدیدات بالاتر از فرصت‌ها) موقعیت تحلیل سوات صورت گرفته در ناحیه ۲ قرار گرفته است و توسعه امکانات و تسهیلات خدمات گردشگری با امتیاز نهایی ۶۴/۱۱ به عنوان راهبرد اصلی توسعه گردشگری گرگان تدوین شد.

مفاهیم و مبانی نظری تحقیق:

توسعه روستایی: توسعه روستایی فرایندی چند بعدی است که موضوع آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی اقشار فقر و آسیب‌پذیر اجتماع است. فرایندی که با بهره‌گیری از سازوکارهایی چون برنامه‌ریزی، سازماندهی، تقویت خودتکایی فردی و جمعی و ایجاد دگرگونی مناسب در ساختارهای ذهنی و اجتماعی روستاییان تلاش می‌کند که در آنها قدرت، توان و اختیار بهره‌گیری از قابلیت‌ها و منابع در اختیارشان را تقویت کند تا به واسطه آن بتوانند وضعیت موجودشان را به وضعیت مناسب و مطلوب‌تر تغییر دهند. تحقیق چنین توسعه‌ای نیازمند دگرگونی در ساختارهای نهادی، فنی، شخصیتی و ارزشی است که منجر به تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی روستاییان می‌شود (Nahzari and others, 1395; 35).

توسعه پایدار روستایی تعاریف متعددی شده است اما جامع‌ترین و کامل‌ترین تعریفی که از توسعه پایدار شده است مربوط به کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه معروف به کمیسیون برونلند می‌باشد. این تعریف عبارتند از توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای زمان حال را بدون به مخاطره انداختن قابلیت‌ها و پتانسیل‌ها برای نسل آینده برآورد سازد (Khalil Tahmasebi and Jahanbakhsh, 1395; 17). توسعه پایدار روستایی فرآیندی است که ارتقاء همه جانبه حیات روستایی را از

طریق زمینه سازی و ترغیب فعالیت های همساز با قابلیت ها و تنگناهای محیطی (به مفهوم عام آن) مورد تاکید قرار می دهد (Asreri and others, 1395; 43).

توریسم روستایی: توریسم روستایی را می توان جزئی از مجموعه گردشگری و جهانگردی به شمار آورد که در بسیاری از کشورهایی که از جمعیت روستایی بالائی برخوردارند، دارای اهمیت می باشد (مثلاً کشور هند که ۶۷ درصد از مردم آن در روستاها زندگی می کنند). توریسم روستایی دارای اشکال متعددی و متنوعی است که این تنوع ارائه تعریفی جامع و کامل از آن را تا حدی دشوار کرده است (Iszabu, 2005: 52). برخی توریسم روستایی را بعنوان توریسمی که مناطق روستایی را دربرمی گیرد تعریف کرده اند. البته این تعریف نمی تواند کامل باشد و فعالیت نهادها و ارگان هایی که در این صنعت درگیر هستند را دربرگیرد. عده ای توریسم روستایی را توریسمی که در حومه شهرها اتفاق می افتد، بیان می کنند. این تعریف نیز نمی تواند دلچسب باشد و مفهوم توریسم روستایی را بخوبی به مخاطب انتقال دهد (Zhang, 2012: 59).

یکی از مهم ترین اهداف توریسم روستایی افزایش درآمد روستائیان و خانوارهای روستایی می باشد که جهت نیل به هدف برنامه ریزی لازم و ضروری می نماید پیش از این در خصوص چگونگی افزایش درآمد روستائیان از طریق توریسم، توضیحاتی داده شد. یکی دیگر از اهداف توریسم روستایی، هدف آموزشی می باشد، به این ترتیب که یکسری آموزش های حرفه ای برای افراد درگیر در این صنعت عظیم، اعم از روستائیان و کارکنان نهادها، مؤسسات و سازمان های فعال را تدارک ببیند که البته با توجه به اصول توسعه پایدار، پایه ریزی و افراد را برای کارهای مدیریتی، آماده نماید، این امر علاوه بر اینکه موجب صرفه جوئی در زمان و اعتبارات می شود، می تواند سبب افزایش تعداد توریست ها و گردشگران روستایی در هر سال نسبت به سال های قبل شده و به نوبه خود افزایش میزان درآمد خانوارهای روستایی (بعنوان مهم ترین هدف توریسم روستایی) را باعث گردد. از دیگر اهداف توریسم روستایی می توان افزایش میزان مشارکت روستائیان در سیاست گذاری و سیاست سازی در زمینه هایی از قبیل فراهم کردن امکانات تفریحی و ورزشی، معرفی سیمای جغرافیایی و طبیعی محل و غیره را نام برد. همچنین قرار دادن اطلاعاتی از قبیل مشاغل، نهادها و مؤسسات درگیر در صنعت توریسم به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، در اختیار مردم از اهداف دیگر توریسم روستایی محسوب می شود (Makian and Manafian, 1392; 4). پینا، چهار هدف کلی صنعت توریسم روستایی را به این شرح گزارش داده است:

۱. آموزش افراد برای خدمت در توریسم روستایی بر اساس اصول توسعه پایدار - ۲. آماده کردن افراد برای تأسیس و مدیریت صنایع کوچک روستایی - ۳. آماده کردن افراد برای مشارکت در تصمیم گیری در زمینه توسعه صنعت توریسم روستایی - ۴. آموزش افراد در توسعه فرصت ها، فعالیت ها و تفریحات بر اساس اصول توسعه پایدار (Radek, 2012: 84). ۵- رونق گردشگری در گرو فراهم آمدن شرایط مناسب در دو قطب جغرافیایی و مراکز سکونتی است: مقصد (عرضه کننده امکانات گردشگری) و مبدأ (عرضه کننده تقاضاکنندگان گردشگری). به منظور فراهم آمدن شرایط مناسب تحقق موارد زیر نیاز است:

- **در قطب عرضه کننده امکانات گردشگری (مقصدها):** وجود جاذبه های گردشگری شامل جاذبه های طبیعی، آثار تاریخی و انسان ساخت - وجود عناصر خدماتی برای گردشگران شامل هتل ها و مراکز اقامتی مختلف و آژانس های خدماتی گردشگری و کلیه مؤسسات و مراکز ارائه کننده به گردشگران - تبلیغات مناسب و معرفی شایسته امکانات و جاذبه های گردشگری - سیاست گذاری مناسب و سیستم اداری کارآمد (Williams, 2006: 92).

- **در قطب عرضه کننده متقاضیان گردشگری (مولد گردشگر):** بالاتر رفتن سطح درآمد و پس انداز مردم و فراهم شدن تسهیلات مالی جهت گردشگری - بالاتر رفتن سطح آگاهی مردم و ارتقاء فرهنگ گردش و سیاحت - وجود سیستم حمل و نقل مناسب در مبدأ - وجود مراکز ارائه کننده خدمات گردشگری - افزایش تعامل و تفاهم بین ملت های مبدأ و مقصد - لذت بردن گردشگران و ایجاد یک خاطره خوش برای آن ها - توسعه زیرساخت ها و کلیه عناصر مراکز خدماتی در مقصد - افزایش تعامل و تفاهم بین ملت های مبدأ و مقصد - حفاظت و ارتقاء کمی و کیفی جاذبه های گردشگری در مقصد (Wood, 2000: 47).

نظریه نقش توسعه و عمران در مناطق روستایی: با روشن شدن اهمیت توسعه عمرانی مناطق روستایی در توسعه ملی، از دهه ۱۹۵۰ به بعد، نظریات، دیدگاه ها و روش های مختلفی برای رسیدن به توسعه روستایی مطرح شده و در سطح کشورهای

مختلف مورد توجه قرار گرفته است. در یک تقسیم بندی عمومی راهبردهای توسعه عمرانی مناطق روستایی به منظور درک هرچه بیشتر موضوع همراه با راه حل ها، مباحث زیر را در بر می‌گیرند (Khwaja Nabi, 1395; 104).

الف: رویکرد های اقتصادی - سیاسی: بهبود وضعیت سکونتی، معیشتی و اقتصادی روستاییان عامل توسعه بوده، به منظور دستیابی به این هدف استراتژی‌های متعددی پیشنهاد شده، شامل استراتژی انقلاب سبز، استراتژی اصلاحات ارضی، استراتژی صنعتی نمودن روستاها، استراتژی رفع نیازهای اساسی است. روستای پس از اصلاحات ارضی الگوی گسترش و معماری شهری را پذیرفتند. در این مرحله تغییراتی در روابط داخلی مسکن روستایی پدید آمد این تغییرات از قبیل تعریف فضای مهمان، آشپزخانه مستقل، سرویس های بهداشتی و حمام خانگی می باشد یکی از بهبود دهنده های این رویکرد؛ مقاوم سازی و شناسایی نقاط قوت و ضعف آن است که فرصت هایی را از دل تهدیدهای موجود فراهم می‌آوردند، تا موجب توسعه روستایی پایدار و بهره مند شدن نسل های امروز و آینده از مسکن پایدار و پتانسیل های موجود در ساختار اقتصادی و اقلیمی و اجتماعی شود. فراهم کردن مناسبات لازم و تأمین تسهیلات برای مسکن روستایی، متناسب با شرایط کنونی از عوامل مؤثر بر ماندگاری ساکنان در بافت های روستایی و جلوگیری از مهاجرت روستاییان است. با استمرار سکونت در روستاها، بخشی از سرمایه هایی که برای ایجاد مساکن و تأسیسات روستاها هزینه می شود، حفظ می شوند. از این رو، استمرار سکونت و به تبع آن تداوم تولید، سبب خواهد شد، روستاییان تولیدکننده کمتر به شهرنشینان یا حاشیه نشینان مصرف کننده مبدل شوند که این امر عواید اقتصادی را در پی خواهد داشت (Supreme and Amiri, 1395: 36).

ب: رویکرد فرهنگی و اجتماعی: شرایط سخت زندگی در روستاها و آسیب پذیری های اجتماعی - اقتصادی و فیزیکی این مناطق، موجب مهاجرت توده وار روستاییان، به امید دستیابی به زندگی بهتر به سوی شهرها می شود توزیع عادلانه امکانات و خدمات رفاهی زیر بنایی و بهبود کیفیت مسکن و شاخص های آن از توسعه روستایی است توسعه فرهنگی و اجتماعی با روشهایی مانند آموزش، ایجاد نهادهای غیر دولتی، و سازماندهی فعالیتهای مشارکتی امکانپذیر است، از این طریق ارتقای توانایی روستاییان و جهت دادن به فعالیت آنها، وضعیت روستاها را اصلاح نموده و مهاجرت از روستا به شهر را کاهش می دهد (Khalilvand and Pasashi, 1394: 12).

ج: رویکرد کالبدی - فضایی: در این رویکرد، مسائل و مشکلات موجود در روستا، حاصل ضعف و کمبودهای موجود در زمینه زیر ساخت ها و ویژگی های کالبدی و نبود مسکن مناسب پنداشته می شود. به این ترتیب تأمین آب، برق، تلفن و سایر امکانات همراه با مقاوم سازی وضعیت فیزیکی واحدهای مسکونی به عنوان راه‌حل‌های اساسی توسعه روستایی تلقی می شود (Gasa et al., 1395: 35).

روش تحقیق:

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی - توسعه ای می باشد که از حیث شیوه مطالعه، توصیفی - تحلیلی و میدانی، و ابزار جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی و پیمایشی (پرسشنامه و مشاهده) می باشد. پرسشنامه مورد استفاده جهت گردآوری اطلاعات، محقق ساخت است که با توجه به سؤالات و موضوع مورد مطالعه، طراحی شده است. برای سنجش روایی پرسشنامه‌ها، پس از تأیید اساتید راهنما و مشاور، پرسشنامه میان ۱۰ نفر از خبرگان تحقیق و متخصصین دخیل در توسعه روستایی توزیع شده و سرانجام، پس لحاظ کردن نکات مورد نظر این افراد، نسخه نهایی پرسشنامه‌ها به دست آمد. در این پژوهش برای بررسی پایایی پرسشنامه در فاصله زمانی ۲ هفته، آزمودنی‌ها دوباره تحت آزمون قرار گرفتند، سپس ضریب همبستگی بین نمرات؛ ۲ بار اجرای آزمون محاسبه گردید نتیجه محاسبات نشان می‌دهد که این ضریب ۰/۸۵۰ هست با توجه به اینکه این ضریب بین ۱- تا ۱ به دست آمده و مثبت نیز می باشد نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه است؛ بنابراین همسانی درونی مطلوب بین گویه های پرسشنامه‌ها برای شناسایی و اولویت‌بندی متغیرهای سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا مورد وجود دارد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی با نرم‌افزارهای SPSS و Excel استفاده شده است.

جدول ۱- متغیرهای شناسایی شده برای اولویت بندی سیاست گذاری های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا

شاخص	متغیر	مقیاس	منبع و مأخذ	واحد تحلیل کد (نرم افزاری)
اقتصادی	برنامه ها و سیاست های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	ابراهیم بای سلامی، ۱۳۹۵؛ خواجه	Egh1
	برنامه ها و سیاست های تشویقی برای جذب سرمایه گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	نبی، ۱۳۹۵؛ گازا و دیگران، ۱۳۹۵؛ عالی و امیری، ۱۳۹۵؛	Egh2
	برنامه ها و سیاست های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت های در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	علالدین، ۱۳۹۵؛ احمد زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛	Egh3
	برنامه ها و سیاست ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع دستی در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	سیلیکناکیس، ۲۰۰۲	Egh4
اجتماعی فرهنگی	برنامه ها و سیاست های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی / فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	خواجه نبی، ۱۳۹۵؛ علالدین، ۱۳۹۵؛ اشلی، ۲۰۰۰؛ احمد زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛ عاشری و امیری، ۱۳۹۵؛ ژانگ، ۲۰۱۲؛	Soc1
	برنامه ها و سیاست های به کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	مکایان و منافیان، ۱۳۹۲؛ دشتی شفیی و همکاران، ۱۳۹۵؛ نیکیلیچ، ۲۰۱۲؛	Soc2
	برنامه ها و سیاست های اطلاع رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	راداک، ۲۰۱۲	Soc3
	برنامه ها و سیاست های جلب مشارکت های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری	ترتیبی		Soc4
زیست محیطی و کالبدی	برنامه ها و سیاست های بهبود کمی و کیفی وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی به مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی		Zis1
	برنامه ها و سیاست های توزیع مناسب کاربری های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	جلالی و دیگران، ۱۳۹۵؛ مفیدی و دیگران، ۱۳۹۵؛ حکم آبادی و دیگران، ۱۳۹۵؛ احمد زاده و همکاران، ۱۳۹۳؛	Zis2
	برنامه ها و سیاست های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط زیست در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	خلیل طهماسبی و جهانبخش، ۱۳۹۵؛	Zis3
	برنامه ها و سیاست های در جهت سرانه و درصد کاربری های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی		Zis4

تعیین حجم نمونه برای تحلیل عاملی: با توجه به اینکه مجموعه روستایی ده بالا از ۸ روستای آشنایی، باغستان، توده، جانیرازان، آمحسن، قرق، زیرباغشاه (دکتر بهشتی)، شیخ علیشاه تشکیل شده است و در سرشماری ۱۳۹۵ بیش از ۱۰۱۲ خانوار داشته است بنابراین براساس قانون کمترین حجم نمونه در تحلیل عاملی، عدد ۲۰۰ به عنوان تعداد نمونه جهت تکمیل پرسشنامه انتخاب شد. در جهت تکمیل بودن پایگاه داده محقق تعداد ۲۵۰ پرسشنامه در منطقه مورد مطالعه توزیع کرد که از آن تعداد، ۲۲۴ پرسشنامه به محقق برگردانده شد که از بین آن ها اطلاعات ۲۰۰ نمونه وارد نرم افزار SPSS گردید.

یافته های تحقیق:

پردازش اطلاعات طبق جدول شماره ۱ نشان می دهد که مقدار kmo در ۲۰۰ نمونه مورد پرسش در مجموعه روستایی ده بالا به مقدار ۰/۶۲۸ می باشد و از آنجایی که مقدار بدست آمده از ۰/۶۰۰ بیشتر است در نتیجه داده های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند. تجزیه و تحلیل داده ها طبق جدول ۱ نشان می دهد که مقدار کرویت بارتلت برای این تحقیق به ۱۷۵۴/۲۰۹ می باشد که سطح معناداری نیز به مقدار ۰/۹۹ درصد است و از آنجایی که مقدار p از آلفای تحقیق بیشتر می باشد اجرای تحلیل عاملی برای اولویت بندی متغیرهای سیاست گذاری های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا مورد تأیید است.

جدول ۲- مقدار KMO و آزمون بارتلت و سطح معنی‌داری

سطح معنی‌داری (Sig.)	مقدار بارتلت	مقدار KMO	مجموعه مورد تحلیل
۰/۰۰۰	۱۷۵۴/۲۰۹	۰/۶۲۸	اولویت‌بندی متغیرهای سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶

جدول زیر نشان می‌دهد که بیشترین استخراج اولیه مرتبط با برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی/ فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه با مقدار (۰/۹۲۳) می‌باشد که نشان دهنده ضعف در این قسمت است که مردم با آرای بالای خود خواستار تدوین سیاست‌های مناسب در این قسمت شدند و اما در سوی دیگر عامل برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه با مقدار (۰/۶۴۱) کمترین مقدار را به خود اختصاص داده است که نشان دهنده ضعف اندک در این قسمت و مطلوب بودن از دیدگاه پرسش‌شوندگان است.

جدول ۳- اشتراک اولیه و استخراجی عامل‌ها

عامل‌ها	اشتراک اولیه	اشتراک استخراجی
Egh1	۱/۰۰۰	۰/۶۴۱
Egh2	۱/۰۰۰	۰/۷۰۲
Egh3	۱/۰۰۰	۰/۸۹۲
Egh4	۱/۰۰۰	۰/۶۷۲
Soc1	۱/۰۰۰	۰/۹۲۳
Soc2	۱/۰۰۰	۰/۸۶۵
Soc3	۱/۰۰۰	۰/۸۹۴
Soc4	۱/۰۰۰	۰/۸۷۵
Zis1	۱/۰۰۰	۰/۶۹۱
Zist2	۱/۰۰۰	۰/۸۲۹
Zis3	۱/۰۰۰	۰/۸۶۸
Zist4	۱/۰۰۰	۰/۸۹۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶.

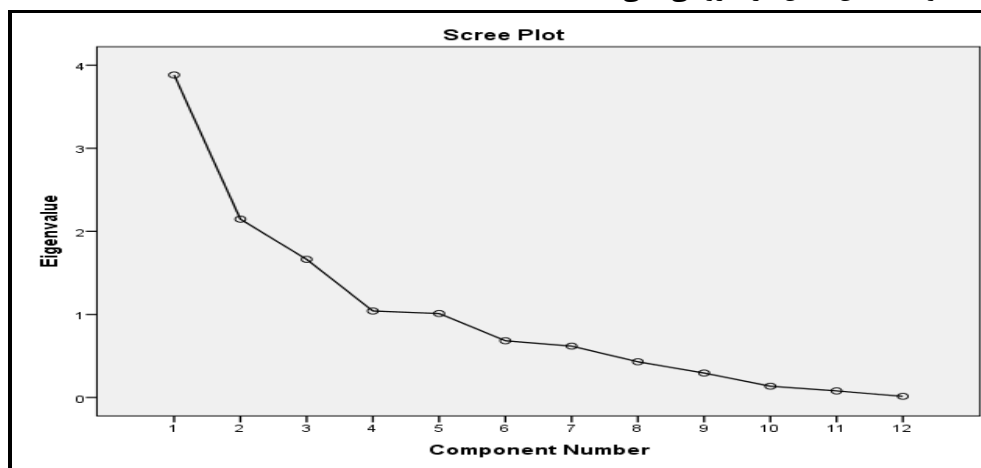
در جدول ۴ پنج عامل دارای مقدار ویژه بزرگ‌تر از ۱ هستند. این پنج عامل می‌توانند تقریباً ۸۱/۲۰۲ درصد از تغییرپذیری (واریانس) متغیرها را توضیح دهند همان‌گونه که مشاهده می‌شود، در روش چرخش عوامل نیز درصد تجمعی توضیح تغییرات ۸۱/۲۰۲ درصد است. همان‌طور که گفته شد، همه‌ی این پنج عامل از مقادیر ویژه بزرگ‌تر از یک برخوردارند، ولی اهمیت همه‌ی آن‌ها برابر و به یک اندازه نیست. بطور مثال اهمیت و نقش عامل اول بیش از دو برابر عامل پنجم است. در این تحلیل، مهم‌ترین عامل، عامل شماره ۱ می‌باشد که این عامل به تنهایی ۲۶/۶۵۶ درصد از واریانس را تشکیل می‌دهد. عوامل دوم تا پنجم به ترتیب مقادیر ۲۱/۲۲۹، ۱۴/۸۲۶، ۹/۳۲۳ و ۹/۰۹۸ درصد از واریانس را تشکیل می‌دهند.

جدول ۴- عامل های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن ها از مجموعه شاخص ها

عوامل	مقادیر ویژه			مقادیر ویژه عوامل استخراجی بدون چرخش			مقادیر ویژه عوامل استخراجی با چرخش		
	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)
Egh1	۳/۸۸۲	۳۲/۳۵۲	۳۲/۳۵۲	۳/۸۸۲	۳۲/۳۵۲	۳۲/۳۵۲	۳/۸۸۲	۳۲/۳۵۲	۳۲/۳۵۲
Egh2	۲/۱۴۷	۱۷/۸۸۹	۵۰/۲۴۱	۲/۱۴۷	۱۷/۸۸۹	۵۰/۲۴۱	۲/۱۴۷	۱۷/۸۸۹	۵۰/۲۴۱
Egh3	۱/۶۶۳	۱۳/۸۵۷	۶۴/۰۹۸	۱/۶۶۳	۱۳/۸۵۷	۶۴/۰۹۸	۱/۶۶۳	۱۳/۸۵۷	۶۴/۰۹۸
Egh4	۱/۰۴۱	۸/۶۷۹	۷۲/۷۷۷	۱/۰۴۱	۸/۶۷۹	۷۲/۷۷۷	۱/۰۴۱	۸/۶۷۹	۷۲/۷۷۷
Soc1	۱/۰۱۱	۸/۴۲۵	۸۱/۲۰۲	۱/۰۱۱	۸/۴۲۵	۸۱/۲۰۲	۱/۰۱۱	۸/۴۲۵	۸۱/۲۰۲
Soc2	۰/۶۸۳	۵/۶۹۴	۸۸/۸۹۵	—	—	—	—	—	—
Soc3	۰/۶۱۸	۵/۱۵۳	۹۲/۰۴۹	—	—	—	—	—	—
Soc4	۰/۴۳۰	۳/۵۸۴	۹۵/۶۳۲	—	—	—	—	—	—
Zis1	۰/۲۹۵	۲/۴۵۶	۹۸/۰۸۸	—	—	—	—	—	—
Zist2	۰/۱۳۶	۱/۱۳۳	۹۹/۲۲۲	—	—	—	—	—	—
Zis3	۰/۰۷۹	۰/۶۶۰	۹۹/۸۸۲	—	—	—	—	—	—
Zist4	۰/۰۱۴	۰/۱۱۸	۱۰۰	—	—	—	—	—	—

منبع؛ نویسندگان، ۱۳۹۶.

نمودار تصویر گرافیکی مقدار ویژه در هر یک از عامل های استخراجی شده است (Police Station, 1382: 112). مقدار واریانس توجیه شده (مقدار ویژه) با استخراج عامل های بعد از عامل سوم به سرعت افت می کند مقادیر ویژه عامل های اول تا سوم بیشتر از یک است و به همین دلیل در خروجی باقی مانده اند.

شکل ۲- تصویر گرافیکی مقدار ویژه

در ماتریس عاملی، هر ستون معرف یک عامل است. مقادیر موجود در هر ستون نشان دهنده بارهای عاملی هر متغیر بر یک عامل می باشد (Kim and Muller, 1389: 97). همچنین، متغیرهای مورد بررسی در ستون اول از بالا به پایین لیست شده اند. برای تفسیر این جدول، باید از اولین متغیر شروع و مقادیر مربوط به آن را در عامل های مختلف مورد بررسی قرار داد و هر جا که بیشترین مقدار قدر مطلق بار عاملی وجود داشت و از نظر آماری نیز معنی دار باشد، مشخص می شود که آن متغیر بر آن عامل بار شده است. همان طور که در جدول ۵ مشاهده می شود متغیرهایی مورد تحقیق و عامل های بار شده توسط هر یک از متغیرها نشان داده شده است.

جدول ۵- بارگذاری عامل‌های استخراجی از شاخص‌ها (ماتریس عوامل دوران یافته)

شاخص‌ها	عامل‌ها				
	۱	۲	۳	۴	۵
Egh1	-۰/۳۳۲	۰/۶۹۳	-۰/۰۳۷	-۰/۰۸۶	۰/۲۰۶
Egh2	۰/۲۷۹	۰/۲۹۹	-۰/۷۰۰	۰/۱۹۶	۰/۰۷۶
Egh3	۰/۶۰۶	۰/۶۵۵	-۰/۲۴۷	۰/۱۸۵	-۰/۰۱۲
Egh4	۰/۶۲۳	-۰/۲۷۸	-۰/۰۷۲	۰/۰۸۹	۰/۴۴۱
Soc1	۰/۷۳۸	۰/۵۵۵	-۰/۲۱۶	۰/۱۵۳	-۰/۰۲۰
Soc2	۰/۸۱۶	-۰/۴۱۵	۰/۱۱۶	-۰/۰۵۰	-۰/۱۰۳
Soc3	۰/۷۸۸	-۰/۵۰۷	۰/۰۲۸	-۰/۱۱۹	۰/۰۱۰
Soc4	۰/۹۳۴	-۰/۰۱۴	۰/۰۲۲	۰/۰۲۰	۰/۰۳۹
Zis1	۰/۳۶۱	۰/۳۹۵	۰/۵۶۶	۰/۲۷۷	-۰/۰۸۰
Zist2	۰/۳۱۹	۰/۳۹۷	۰/۵۶۵	-۰/۱۵۵	۰/۳۳۹
Zis3	-۰/۰۳۶	۰/۱۳۰	۰/۴۴۲	-۰/۱۴۷	۰/۷۹۶
Zist4	۰/۰۰۶	-۰/۰۵۲	۰/۳۱۲	۰/۸۸۹	۰/۰۴۰

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۶.

یکی از مشکل‌ترین و در عین حال مهم‌ترین مراحل تحلیل عوامل، اولویت‌بندی عامل‌های استخراجی است. اولویت‌بندی عوامل استخراجی تحت تاثیر دو عامل، بررسی فنی آیتم‌های یک عامل و اصول روانشناختی حاکم بر آیتم‌های عامل می‌باشد (حبیب‌پورگتایی و صفری‌شالی، ۱۳۸۸: ۲۸۷). اگر چه بارهای عاملی هر عامل نمایش دهنده یک صفت اشتراکی است که عامل مورد نظر آن را اندازه‌گیری می‌کند. خروجی جدول زیر ماتریس چرخیده شده اجرا را نشان می‌دهد که شامل بارهای عاملی هر یک از متغیرهای است که در ۵ عامل اولویت‌بندی شده اند؛ بنابراین هرچه قدر مقدار قدر مطلق ضرایب متغیرها بیشتر باشد متغیر مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) متغیرها دارد و در اولویت برتری قرار می‌گیرد با توجه به خروجی جدول ۶، اولویت‌بندی متغیرها جهت اجرا، اقدام و عمل برای توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا به شرح زیر می‌باشد؛

➤ اولویت‌های اول؛

۱. برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه (۰/۹۳۴)؛
۲. برنامه‌ها و سیاست‌های به‌کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه (۰/۹۰۰)؛
۳. برنامه‌ها و سیاست‌های جلب مشارکت‌های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری با بار عاملی (۰/۷۳۴)؛
۴. برنامه‌ها و سیاست‌ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع‌دستی در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۶۶۸).

➤ اولویت‌های دوم:

۱. برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۹۱۷)؛
۲. برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی/ فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۹۰۴)؛

۳. برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۶۵۳)؛

۴. برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۲۹۳).

➤ اولویت‌های سوم؛

۱. برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۹۰۱)؛

۲. برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۷۸۹).

➤ اولویت‌های چهارم؛

۱. برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرانه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۹۴۳).

➤ اولویت‌های پنجم؛

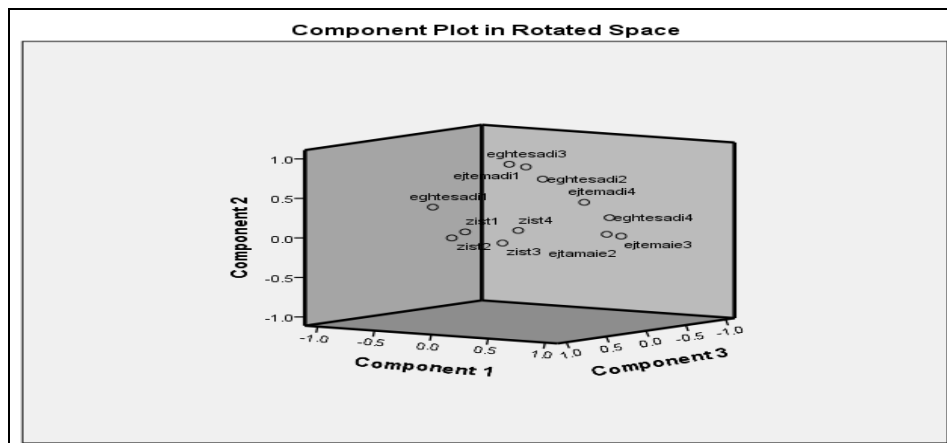
۱. برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مطالعه با بار عاملی (۰/۹۱۴).

جدول ۶- خروجی متغیرها بر اساس اولویت‌بندی

اولویت‌بندی					شاخص‌های
اولویت اول	اولویت دوم	اولویت سوم	اولویت چهارم	اولویت پنجم	
-۰/۶۸۲	۰/۲۹۳	۰/۱۱۷	-۰/۰۷۹	۰/۲۶۵	Egh1
-۰/۰۰۵	۰/۶۵۳	-۰/۳۰۰	-۰/۴۲۴	-۰/۰۷۹	Egh2
۰/۰۵۲	۰/۹۱۷	۰/۱۶۹	۰/۰۹۶	-۰/۰۲۳	Egh3
۰/۶۶۸	۰/۲۴۷	-۰/۱۷۷	۰/۰۶۰	۰/۳۶۱	Egh4
۰/۲۱۹	۰/۹۰۴	۰/۲۲۶	۰/۰۷۴	-۰/۰۲۴	Soc1
۰/۹۰۰	۰/۱۱۲	۰/۱۸۹	-۰/۰۱۵	-۰/۰۸۰	Soc2
۰/۹۳۴	۰/۰۷۴	۰/۰۵۷	-۰/۱۱۰	-۰/۰۰۴	Soc3
۰/۷۴۳	۰/۵۱۰	۰/۲۴۳	۰/۰۲۵	۰/۰۶۳	Soc4
۰/۰۷۵	۰/۱۵۱	۰/۷۸۹	-۰/۰۵۸	۰/۱۹۲	Zis1
۰/۰۳۶	۰/۰۸۶	۰/۹۰۱	۰/۰۸۴	-۰/۰۳۹	Zist2
-۰/۰۵۴	-۰/۰۹۸	۰/۱۴۰	۰/۰۳۲	۰/۹۱۴	Zis3
-۰/۰۱۸	-۰/۰۴۱	-۰/۰۰۶	۰/۹۴۳	۰/۰۲۲	Zist4

منبع؛ نویسندگان، ۱۳۹۶.

نمودار شماره ۳ وضعیت سه بعدی دوران یافته متغیرهای را نشان می‌دهد. در این نمودار به وضوح می‌توان دید که متغیرها کمترین پراکنش را نسبت به هم دارند تقریباً در یک قسمت از نمودار اجتماع نموده‌اند که این نشان دهند تاثیر گذاری متغیرهای مد نظر در توسعه و عمران محدوده مورد مطالعه می‌باشد.

شکل ۳- سه بعدی پراکنش متغیرها نسبت به عمل‌های استخراج شده

نتیجه‌گیری:

با توجه به گسترش بیش از حد شهرهای کشور ما و افزایش مشکلات ناشی از شهرنشینی جدید و همچنین خالی شدن روستاها و سرازیر شدن جمعیت این سکونتگاه‌ها به شهرها باید چاره‌ای اندیشیده شود تا از این مسائل و مشکلات کاسته شود از این رو می‌توان گفت گردشگری روستایی پایدار می‌تواند با اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد وسیله مهمی در توسعه پایدار روستایی و جلوگیری از سرازیر شدن جمعیت روستاها به سوی شهرها باشد. شناخت شاخص‌های سیاست‌گذاری در کنار تقاضای محیطی شامل افراد ساکن در مناطق روستایی و بهره‌برداران دیگر از این مناطق، برای تدوین سیاست‌های بهینه و کارآمد به عنوان عامل حیاتی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین شناخت شاخص‌های مناسب با ملاحظات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و اولویت‌بندی آن‌ها برای توسعه و عمران در روستاها ضروری به نظر می‌رسد. از این رو فلسفه تدوین این پژوهش نیز شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های سیاست‌گذاری‌های توسعه و عمران در مجموعه روستایی ده بالا با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی می‌باشد. در اولویت‌بندی مرحله اول چهار متغیر وجود دارد که سه متغیر آن از مؤلفه‌های اجتماعی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد که مهم‌ترین متغیر در این قسمت برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی می‌باشد که بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است. از این رو ضمن توجه به این متغیر، می‌بایست برنامه‌ها و سیاست‌های دیگر اجتماعی نیز تقویت گردد تا شاهد توسعه و عمران مجموعه در سال‌ها آتی باشیم.

در اولویت‌بندی مرحله دوم نیز همانند مرحله اول چهار متغیر وجود دارد که سه متغیر آن از مؤلفه‌های اقتصادی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد که مهم‌ترین متغیر در این قسمت برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبار برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه می‌باشد که بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است؛ بنابراین ضمن توجه ویژه‌تر به این متغیر می‌بایست برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی نیز مورد توجه برنامه ریزان و سیاست‌مداران شهرستان و استانی قرار گیرد به نظر می‌رسد که از دیدگاه پرسش‌شوندگان متغیرهای زیست‌محیطی اهمیت کمتری نسبت به متغیرهای اقتصادی و اجتماعی داشتند زیرا در اولویت‌ها سوم، چهارم و پنجم قرار دارند در اولویت‌بندی مرحله سوم دو متغیر وجود دارد که از مؤلفه‌های زیست‌محیطی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد این متغیرها شامل؛ برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مطالعه و برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه است. در اولویت‌بندی مرحله چهارم فقط یک متغیر وجود دارد که از مؤلفه‌های زیست‌محیطی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد این متغیرها شامل؛ برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرانه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه است. در اولویت‌بندی مرحله

پنجم نیز همانند اولویت چهارم فقط یک متغیر وجود دارد که از مؤلفه‌های زیست‌محیطی توسعه و عمران گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا می‌باشد این متغیرها شامل؛ برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت و سازهای غیر مجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مطالعه است. باتوجه به نتایج حاصل شده از تحقیق به ارائه پیشنهاد مناسب پرداخته می‌شود؛

- انطباق اصول و اساس سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی توسعه و عمران گردشگری و ... با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در سطح استان یزد، شهرستان تفت و سپس مجموعه روستایی ده بالا
- ایجاد تمرکز در سیاست‌گذاری‌ها و راهبردها در سطح استان یزد و تفیظ اختیار نظارت و هماهنگی دستگاه‌های مرتبط با حوزه گردشگری روستایی بر امور صنعت گردشگری مجموعه روستایی ده بالا به یک سازمان یا نهاد مستقل
- تشکیل کارگروه‌های گردشگری روستایی در سطح استان و شهرستان با حضور دستگاه‌های متولی و افراد متخصص جهت اجرایی شدن سیاست‌ها و برنامه‌های ابلاغی و هماهنگی در وظایف به صورت هر سه ماه یکبار و تشکیل جلسات محیطی
- بهره‌گیری از ارتباطات برای جذب گردشگران و توسعه زیرساخت‌های لازم به‌منظور راه‌اندازی دفاتر فناوری ارتباطات و اطلاعات در مجموعه روستاهای گردشگری ده بالا با هدف ارائه خدمات به گردشگران
- اتخاذ تدابیری مناسب برای حمایت از شرکت‌های حقیقی و حقوقی دانش‌بنیان و کارآفرین در جهت توسعه شاخص‌های اجتماعی و فرهنگ در منطقه روستایی هدف گردشگری مورد مطالعه
- ارتقای شاخص‌های کمی و کیفی در خصوص امکانات بهداشتی- درمانی- اداری و ... در مجموعه روستایی ده بالا و روستاهای تابعه آن با شعاع عملکرد مناسب با هدف توسعه و عمران بخش گردشگری
- تهیه گزارش‌ها توجیهی به صورت مصور یا تصویری برای اقدام مؤثر توسط سازمان ایران‌گردی و جهانگردی در خصوص ارتقای کمی و کیفی آژانس‌های و سازمان صدا و سیما در معرفی این منطقه
- ایجاد زمینه‌های استفاده از همکاری و مشارکت و حضور نیروی انسانی بومی و آماده به کار برای خدمات گردشگری مردم منطقه برای بهبود صنعت توریسم
- تدوین سند چشم‌انداز وضعیت زیست‌محیطی مجموعه روستایی ده بالا و ارتقای شاخص‌های گردشگری آن (با توجه به پتانسیل‌های بالقوه) متناسب با اهداف آمایش سرزمین در سطح استان
- تهیه سیاست‌گذاری‌های اکولوژیکی و زیست‌محیطی در سطح شهرستان تفت و مجموعه روستایی ده بالا و اختصاص سرمایه جهت اجرای آن در جهت تقویت پتانسیل و قابلیت گردشگری مجموعه
- ایجاد خانه و کاشانه (بوم گردی) و مراکز اقامتی مناسب زیست محیط و حمایت‌های تشویقی و مالی به‌منظور ماندگاری در سطح روستاهای مورد مطالعه
- تهیه سند مصوب زیست‌محیطی شهرستان تفت با تأکید بر اولویت دادن به شناسایی شاخص‌های زیست‌محیطی و اکولوژیکی مجموعه‌های روستایی گردشگری بخصوص مجموعه روستایی ده بالا
- شناسایی مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست در مجموعه روستایی ده بالا تهیه و طرح‌های حفاظتی بر آنها با در نظر گرفتن حضور گردشگران داخل و خارجی در محیط روستاها
- اتخاذ رویکرد مشارکتی برای پیوند دادن سایر جاذبه‌های گردشگری روستاهای موجود در مجموعه گردشگری ده بالا با شرایط زیست‌محیطی آن و در نتیجه افزایش زمان ماندگاری گردشگران و جذب تعداد بیشتری از گردشگران.

References:

2. Abraham Bai Salami, Gholam Haidar (1395): Spirituality and Principles of Halal Cultures in Tourism Policy, Scientific Seminar of Tourism in Resistance Economics, Tehran, Iran Science and Tourism University, Science and Culture University.

3. Ahmadzadeh, Rasoul, Soleimani, Alireza and Sharifian, Rahman (1393): Government policies and their role in rural tourism development, the first national conference on agriculture and development, Narcish Information Institute.
4. Habibpourghabi, Karam and Safarishali, Reza (2009): A Comprehensive Guide to SPSS Application in Surveying Research (Quantitative Data Analysis). Tehran: Loya Publications. First Edition.
5. Dashti Shafiei, Ali, Fathi, Roghiyeh and Amiri, Alireza (1395): Analysis of Tourism Industry and its Role in Sustainable Rural Development, Third Scientific Conference on New Horizons in Geography Sciences and Urban Planning, Tehran, Development Association And promoting fundamental science and technology.
6. Hekma Abadi, Mehdi; Yel Toghi, Rohallah, Ami Ahmadi Reza and Zahedifar, Heidar Ali (1395): Sustainable Development of Tourism and the Sustainable Environment in Iran, Case Studies and Management Challenges (Land Management, Evaluation, and Tourism in Urban and Rural Tourism) , First International Conference on Natural Hazards and Environmental Crises in Iran, Solutions and Challenges, Ardebil, Kian Scientific Company, Shahrekord University Water Resources Research Center.
7. Jalali Majidi, Mohsen, Shoklenan, Hamid and Gholami, Mohammad Reza (1395): The Role of Health Tourism in Realizing Resistance Economics, Comprehensive Conference on Management and Accounting Sciences, Tehran, The Secretariat of the Comprehensive Science Management and Accounting Conference.
8. Khaje Nabi, Fahimeh (1395): Economic, Social and Cultural Impact Assessment of Tourism in Rural Development, Third International Green Economy Conference, Babolsar, Industrial Research Company of Trod.
9. Khalil Tahmasebi, Mohammad Reza and Ismail, Jahanbakhsh (1395): Sociological Dimension of the Tourism Industry in Sustainable Rural Development Case Study: Rural District of Nomad of Tourism in Lordegan, The First International Conference on Modern Research in the Field of Educational Sciences, Psychology and Social Studies of Iran , Qom, Permanent Secretariat of the Conference.
10. Khalilvand, Kalthum and Pashaei, Sattar (1394) The role of planning and planning in tourism development, 2nd National Tourism Conference, National Capital and Future Perspective, Isfahan, Isfahan Tourism Development Company.
11. Kalantari Khalil (2003): Processing and Data Analysis in Socio-Economic Research, Sharif Publications, Tehran.
12. Kim Jayne and Muller Charles (2010): Application of Factor Analysis in Social Research, SPSS / Pc, Translated by Masoud Koosari, First Edition, Salman Publications, Fall 2010, Tehran.
13. Gasasy, Maryam, Shoshtepour, Sepideh, Kuhi Leila and Sahebi, Naghmeh (1395): The Role of Tourism in Rural Development Opportunities Threats Strengths and Weaknesses, Fourth National Conference on Sustainable Development in Geography and Planning, Architecture and Urban Development, Tehran, Mehr Arvand Higher Education Institution, Center for Achieving Sustainable Development.
14. Gasa, Maryam, Sahebi, Naghmeh and Hashtampour, Sepideh Vakouhi, Leila (1395) The role of rural development in coastal villages of tourism, the first national conference on geography sciences, Ardabil, Institute of supporters of biology and the environment of Armani.
15. Farideh, Alaeddin (1395): Rural Tourism and Its Role in Economic, Social and Environmental Development, The First International Conference on Geographical Sciences, Shiraz, Kharazmi High School of Science and Technology.
16. Highness, Hussein and Amiri, Parisa (1395): The Impacts of Rural Tourism on the Economic Development of Rural Settlements (Case Study: Siavashan Village), Third Scientific Conference on New Horizons in Geography Sciences and Urban Planning, Tehran, Iran Development and promotion of fundamental sciences and technologies.
17. Ashrae, Imam Ali and Khodayari Khosro, Khatun (1395): Analysis and development of rural tourism development in the context of social and economic development. The fourth scientific conference of modern horizons in geography and planning of architecture and urban planning of

- Iran, Science Development and Promotion Association And Fundamental Techniques - Civil Society and Architecture Scientific Society.
18. Atriyani, Narges (1394), National Tourism-Based Tourism Policy, First Scientific Conference on Recent Findings of Management Science, Entrepreneurship and Education, Tehran, Association for the Development and Promotion of Basic Sciences and Techniques.
  19. Taleshi, Mostafa and Parviz, Nasiri (1392): Statistical Analysis in Rural Planning, Jihad University Press.
  20. Mazarei, Khosrow and Galashi, Hamid Reza (1394), Investigating the tourism capacities of Gorgan city with the emphasis on tourism policies, National conference on tourism status in land management and regional development with emphasis on Golestan province, Gorgan, Hakim Jarjani higher education institution in Gorgan.
  21. Mofidi Shemirani, Sayed Majid and Eftekhari, Seyedeh Faezeh (1395): Tourism and its role in sustainable rural development, the first international conference and the 3rd National Conference on Architecture and Sustainable Urban Landscape, Mashhad, International Institute of Architecture, Urban Planning, Mehrnaz Shahr.
  22. Makiyan, Sarah Sadat and Mofafian, Sarah (2013): The Necessity of Sustainable Tourism Policy and Its Implementation Barriers, First National Conference on Tourism Management, Ecotourism and Geography, Faculty of Martyr Mofattah, Hamedan.
  23. Mansourfar, Karim (2008): Advanced Statistical Methods, Second Edition, Tehran University Press.
  24. Mears, Lawrence S, Gamest, Glenn and Garin, A. Jay (2012): Applied Multivariate Research. (Translators: Hasanpasha Sharifi, Simin Dukht Reza Khani, Hamid Reza Hassanabadi, Bilal Isanlou and Mojtaba Habibi). Tehran: Growth Publishing. second edition.
  25. Nizari Moghadam, Mahboubeh, Dostami Moghaddam, Hossein, Sarani, Habibollah and Ahmadi Zadeh Maryam (1395): An Assessment of the Role of Tourism in Rural Economic and Social Development (Case Study: Ghale No Village, Sistan Dasht), The Third Scientific Conference of the New Horizons In geography and planning of architecture and urban planning of Iran, Tehran, Association for the Promotion of Basic Sciences and Technology,
  26. Ashley, Caroline (2000): the Impacts of Tourism on Rural Livelihoods, Available: www.odi.org.uk/publications/wp128.pdf.
  27. Anderson, E. Bakir, A. & Wickens, E. (2015). Rural tourism development in Connemara, Tourism Planning Development, 12, 73-86.
  28. Nikolich, R, Stefanovich, V. Azemovich, N (2012): Economic Valorization of Rural Tourism Suva Planina A Mountain in SouthEastern Serbia). Economics Management Information Technology, Vol. 1, No.2.
  29. Radac, A.B. Csoz, I. Iulianamerce, I. Matias, C.C & Dobra, C.I. (2012): The benefits of rural tourism. In sustainable rural development, International Scientific Symposium, Timisoara, Romania, 14(4), 369-372.
  30. Zhang, Xue Ming. (2012): Research on the Development Strategies of Rural Tourism in Suzhou based on SWOT analysis. Vol 16, 1295- 1299, Energy Procedia, Elsevier.
  31. Sillignakis, K.S (2002): Rural Tourism: An opportunity for sustainable development of rural areas (www.sillignakis.com)
  32. Szabo, Bernadett, (2005), Rural Tourism as Alternative Income souece for Rural Areas along the Hortobágy, Der ländliche Tourismus als alternative Einkommensmöglichkeit auf dem Lande bei Hortobágy.
  33. Williams, Alistair, (2006), Tourism Hospitality Marketing: Fantasy, Feeling and Fun, International Journal of Contemporary Hospitality Management, 18 (6), 482-491.
  34. Woods, Mike, (2000), Diversifying the rural economy: Tourism development, Available: srdc.msstate.edu/publications/woods.pdf 20_WTO (1994) National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies, London: World Tourism Organization and Routledge.